https://doi.org/10.32849/2409-9201.2026.26.31

УДК 347.9: 004(477) UDC

ДОСТУП ДО СУДУ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ВИМОГИ ЄСПЛ ДО ЕЛЕКТРОННОГО ПРАВОСУДДЯ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОДЕЛІ

Сергій БАНДУРКА

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України (Київ)

ACCESS TO COURT IN THE DIGITAL AGE: ECHR REQUIREMENTS FOR E-JUSTICE AND THEIR REFLECTION IN THE UKRAINIAN MODEL

Sergii BANDURKA

Doctor of Law Sciences, Senior Researcher

Academician F.H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the NALS of Ukraine (Kyiv)

https://orcid.org/0009-0000-1928-4566

У статті досліджено вплив цифровізації судочинства на реалізацію права на доступ до суду крізь призму статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини. Обґрунтовано, що електронне правосуддя, попри очевидні переваги у вигляді оперативності, дистанційної участі, спрощення документообігу, прозорості руху справи та безперервності здійснення правосуддя в умовах пандемії й воєнного стану, водночас створює нові ризики для учасників процесу. До таких ризиків віднесено цифрову нерівність, технічні збої електронних систем, труднощі електронного вручення судових документів, обмеження доступу до матеріалів справи, неналежну якість відеозв'язку, а також надмірний процесуальний формалізм під час використання електронних каналів комунікації. Визначено, що за підходом ЄСПЛ цифрові інструменти є допустимими лише за умови, що вони не порушують сутність права на суд, залишаються передбачуваними для учасника, переслідують законну мету та відповідають критерію пропорційності.

Особливу увагу приділено вимогам до відеоконференцій як форми дистанційної участі у судовому засіданні, зо-

The article examines the impact of the digitalisation of judicial proceedings on the exercise of the right of access to a court through the prism of Article 6 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and the case-law of the European Court of Human Rights. It is substantiated that e-justice, despite its obvious advantages in terms of efficiency, remote participation, simplified document circulation, transparency of case progress, and continuity of the administration of justice during the pandemic and martial law, simultaneously creates new risks for participants in proceedings. Such risks include digital inequality, technical failures of electronic systems, difficulties in the electronic service of judicial documents, restrictions on access to case materials, inadequate quality of video communication, as well as excessive procedural formalism in the use of electronic channels of communication. It is determined that, according to the ECtHR's approach, digital instruments are admissible only provided that they do not impair the very essence of the right to a court, remain foreseeable for the participant, pursue a legitimate aim, and comply with the criterion of proportionality. Particular attention is paid to the requirements for

крема щодо забезпечення дієвої участі, рівності сторін, можливості бути почутим, реалізації права на захист і конфіденційності спілкування із захисником.

Проаналізовано нормативні засади функціонування ЄСІТС в Україні, з'ясовано вплив електронного кабінету та цифрового вручення на перебіг процесуальних строків і окреслено основні точки конвенційного ризику у національній моделі електронного правосуддя. Запропоновано конвенційний тест оцінювання цифрових обмежень доступу до суду, сформульовано мінімальні гарантії електронного правосуддя та визначено практичні напрями їх імплементації у діяльність законодавця, органів суддівського самоврядування, Державної судової адміністрації України та судів з метою недопущення непропорційних обмежень права на справедливий суд, забезпечення юридичної визначеності та підвищення ефективності судового захисту в цифрову епоху в умовах технологічних і безпекових викликів.

Ключові слова: доступ до суду, електронне правосуддя, ЄСІТС, відеоконференція, процесуальний формалізм, конвенційні стандарти, цифрові гарантії.

videoconferencing as a form of remote participation in court hearings, in particular with regard to ensuring effective participation, equality of arms, the opportunity to be heard, the exercise of the right of defence, and the confidentiality of communication with counsel.

The regulatory framework for the functioning of the Unified Judicial Information and Telecommunication System in Ukraine is analysed, the impact of the electronic cabinet and electronic service on procedural time limits is clarified, and the main points of Convention-based risk in the national model of e-justice are outlined. A Convention-based test for assessing digital restrictions on access to a court is proposed, the minimum guarantees of e-justice are formulated, and practical directions for their implementation in the activities of the legislator, judicial governance bodies, the State Judicial Administration of Ukraine, and the courts are defined in order to prevent disproportionate restrictions on the right to a fair trial, ensure legal certainty, and improve the effectiveness of judicial protection in the digital era under technological and security challenges.

Keywords: Access to court, e-justice, UJITS, videoconference, procedural formalism, ECHR standards, digital safeguards

Вступ. Електронне правосуддя в сучасних державах виконує подвійну функцію: по-перше, підвищує операційну спроможність судів (швидкість обміну документами, дистанційна участь, прозорість статусу справи); по-друге, водночас трансформує «архітектуру доступу» до суду, переносячи ключові процесуальні дії у цифрове середовище. З позиції статті 6 Конвенції та статті 55 Конституції України доступ до суду є не декларативним, а процедурно забезпеченим правом, таким чином, цифрові інструменти мають зменшувати, а не збільшувати бар'єри доступу. У цій площині виникає центральна проблема: коли цифровізація спрощує реалізацію права на суд, а коли – породжує нові, потенційно непропорційні обмеження (технічні, організаційні, формально-процедурні) [1].

Постановка наукової проблеми і дослідницьке питання. Національне законодавство України закріплює функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (далі – ЄСІТС) та пов'язані з нею інструменти е-комунікації (електронний кабінет, електронний обмін документами, відеоконференції), включно з обов'язковістю електронної взаємодії для частини професійних учасників, зокрема адвокатів. Практика застосування цих інструментів демонструє зростання залежності доступу до суду від надійності та передбачуваності цифрової інфраструктури, а також ризик виникнення ситуацій, коли помилка системи або «неправильно організована» цифрова комунікація фактично перекладається на

сторону провадження. Дослідницьке питання цієї статті сформульовано так: які конвенційні критерії Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) мають застосовуватися до цифрових каналів доступу до суду, та як інтегрувати ці критерії в українську модель ЄСІТС так, щоб технічні та формальні обмеження не нівелювали сутність права на суд?

Метою статті є вироблення конвенційно сумісних орієнтирів для української моделі електронного правосуддя через призму практики ЄСПЛ. Для досягнення мети поставлено такі завдання: узагальнити підходи ЄСПЛ до допустимості процесуальних обмежень і до дистанційної участі (відеоконференцзв'язок) у контексті статті 6 Конвенції; визначити, які «цифрові бар'єри» можуть кваліфікуватися як непропорційні та непередбачувані або такі, що порушують сутність права доступу; проаналізувати українське нормативне регулювання ЄСІТС і дотичних процесуальних правил; сформувати практичні інструменти: тест, мінімальні гарантії та дорожню карту впровадження стандартів.

Методологія дослідження. Дослідження виконано на основі поєднання:

- догматичного (нормативного) методу – аналіз Конституції України, Конвенції, процесуальних кодексів, законів і підзаконних актів, що регламентують ЄСІТС та електронну взаємодію [1 - 5];
- case-law analysis (аналіз судової практики) – систематизація релевантних підходів ЄСПЛ за матеріалами офіційних документів Суду, довідників ECHR-KS та окремих рішень щодо відеозасідань, процесуального формалізму й передбачуваності строків [6 - 12];
- функціонального підходу – оцінка того, як конкретні цифрові правила (реєстрація електронного кабінету, момент вручення, доступ до матеріалів) впливають на ефективність реалізації права на суд у типових процесуальних ситуаціях [5, 13 - 16];
- порівняльно-орієнтованого компонента – використання рамкових документів Ради Європи щодо цифровізації судів та відеоконференцій (як джерел «soft law») для проектування мінімальних гарантій і дорожньої карти [17, 18].

Наукова новизна. У статті запропоновано конвенційний тест цифрового доступу до суду – алгоритм перевірки того, чи відповідає конкретне цифрове обмеження стандартам статті 6 Конвенції (передбачуваність, пропорційність, збереження сутності права, процесуальні запобіжники) та сформовано мінімальний перелік гарантій електронного правосуддя, який може застосовуватися як нормативний орієнтир і як «чек-лист» для судів при організації е-процесу. Розроблено імплементаційну дорожню карту з адресними й пріоритетними рекомендаціями для законодавця, органів суддівського врядування та судів.

Конвенційні стандарти ЄСПЛ: цифровізація як допустима форма, але не як автоматичне виправдання обмежень.

Конвенційний підхід до доступу до суду виходить з того, що держави можуть встановлювати процесуальні правила (строки, формальні вимоги, канали подання), але такі правила не повинні створювати непропорційні або непередбачувані бар'єри, що фактично позбавляють особу реальної можливості звернутися до суду або реалізувати процесуальні права. Цей стандарт у цифровому середовищі потребує додаткових гарантій: цифровий інструмент не може розглядатися як нейтральний, якщо його збій або недоступність перетворюється на санкцію проти сторони [12].

Окреме місце посідає підхід ЄСПЛ до надмірного процесуального формалізму як до форми непропорційного обмеження доступу до суду. У справі *Vachik Karapetyan and Others v. Armenia* ЄСПЛ констатував порушення статті 6 § 1, зокрема у зв'язку з непередбачуваним застосуванням строків та відмовою суду належним чином розглянути клопотання про поновлення строку, що Суд оцінив як «надмірний формалізм» і як обмеження, яке зачепило саму сутність права доступу [16]. Для цифрового правосуддя цей висновок має прямий прикладний сенс: помилки організації процесу (вручення рішень, функціонування системи) не можуть перекладатися на заявника як на підставу процесуальної «каральної» недопустимості його звернення.

Відеозасідання та дистанційна участь: умови конвенційної сумісності.

Використання відеоконференцій у судовому процесі саме по собі не є несумісним із статтею 6 Конвенції. ЄСПЛ оцінює, чи забезпечено «загальну справедливість» провадження та чи не обмежено права сторони настільки, що вона не може ефективно брати участь у розгляді. У справі *Marcello Viola v. Italy* Суд визнав відсутність порушення статті 6 за умови, що відеозв'язок забезпечував адекватну комунікацію, можливість бути почутим, а також не порушував конфіденційність спілкування із захисником [14]. У справі *Sakhnovskiy v. Russia* Суд підкреслив значущість фактичної можливості реалізувати право на правову допомогу й ефективну участь, включно з процесуальною організацією й комунікацією захисту з підзахисним у форматі дистанційної участі [15].

Як наслідок, для цифрового правосуддя ключовими є не «технічні» характеристики як такі, а процесуальні гарантії, що мають бути вбудовані в технічне рішення: можливість бачити та чути, ставити питання, реагувати на доводи, користуватися допомогою захисника без стороннього контролю (особливо критично для кримінального провадження), а також забезпечення гласності, публічності у межах національних правил.

Нормативна архітектура електронного правосуддя в Україні: ЄСІТС як процесуальна інфраструктура та нові «точки ризику».

Українське законодавство закріплює функціонування ЄСІТС у судах та обов'язок певних учасників використовувати електронні канали взаємодії. Так, у цивільному процесі передбачено функціонування ЄСІТС (зокрема реєстрацію та обіг документів), а також наслідки використання електронного кабінету: суд вручає документи особі, що зареєструвала електронний кабінет, в електронній формі, не позбавляючи права отримати копію рішення на папері за заявою [8]. Аналогічні ідеї закріплено в господарському процесі, де законодавець деталізує обов'язок реєстрації електронного кабінету для визначених суб'єктів і процесуальні наслідки невиконання такого обов'язку, водночас встановлюючи виключення, якщо реєстрація суперечить релігійним переконанням (за умови подання відповідної обґрунтованої заяви) [9].

В адміністративному судочинстві додатково унормовано момент вручення судового рішення через електронний кабінет та офіційну електронну адресу [10]. Практика Верховного Суду підтверджує значущість цих правил для процесуальної визначеності та для захисту від надмірних бар'єрів, пов'язаних із цифровим врученням [23].

Організаційно-нормативний рівень функціонування окремих підсистем ЄСІТС визначається рішеннями органів суддівського врядування. Нормативним вузлом у цій сфері є Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) ЄСІТС, затверджене рішенням ВРП, яке в практичному вимірі фіксує рамки електронного кабінету, електронного суду та відеоконференцзв'язку [11]. У публічній комунікації судової влади також зазначалося про офіційний запуск відповідних підсистем у 2021 році, що важливо для оцінки «перехідності» цифрових правил і очікувань учасників.

Водночас воєнний стан, введений у зв'язку із російською агресією проти України, як контекст цифровізації не скасовує конституційних і конвенційних вимог, а радше підсилює потребу в процедурах, які забезпечують безпеку та безперервність правосуддя без обмеження права на суд. Закон прямо встановлює, що правосуддя під час воєнного стану здійснюється лише судами, а скорочення чи прискорення форм судочинства забороняється [3]. Верховний Суд у своїх інформаційних повідомленнях неодноразово підкреслював неприпустимість зупинення судового захисту та важливість організаційних рішень (у т. ч. дистанційних форм) для безпеки учасників [21, 22].

Конвенційний тест цифрового доступу до суду: пропозиція критеріїв оцінювання.

З огляду на вразливість цифрових процесуальних каналів пропонується застосовувати конвенційний тест цифрового доступу до суду (далі – Тест), який дає змогу оцінити, чи відповідає конкретне «цифрове обмеження» (наприклад, вимога подати документ лише через е-кабінет; презумпція вручення; наслідки збою системи) стандартам статті 6 Конвенції.

Тест складається з п'яти взаємопов'язаних блоків:

Блок А. Нормативна визначеність і передбачуваність.

Чи є правило доступним, чітким та передбачуваним для адресата? Чи дозволяє воно зрозуміти: (1) що саме треба зробити; (2) у який спосіб; (3) які наслідки невиконання; (4) які винятки та запобіжники діють у разі технічної недоступності? (Підхід до передбачуваності та до недопустимості непрогнозованих бар'єрів корелює з оцінками ЄСПЛ щодо строків і формалізму) [12, 16].

Блок В. Легітимна мета цифрового обмеження.

Чи переслідує цифрова вимога легітимну мету (ефективність правосуддя, безпека, захист публічного порядку, розумність строків, процесуальна економія)? При цьому сама легітимність мети не «легалізує» будь-який ступінь обмеження [15, 14].

Блок С. Пропорційність і збереження сутності права.

Чи не створює правило надмірного тягаря для сторони, особливо якщо бар'єр виник через організаційні та/або технічні причини, що не залежать від особи? Чи існують ефективні механізми поновлення строків? Логіка «не перекладати помилки системи на заявника» прямо випливає з підходу ЄСПЛ до надмірного формалізму й організаційних помилок судових органів [16].

Блок D. Рівність сторін і ефективна участь.

Чи забезпечує цифровий формат реальну можливість ознайомлюватись із матеріалами, отримувати процесуальні документи, подавати докази й пояснення, реагувати на доводи, брати участь у засіданні? Для відеозасідань критичними є якість зв'язку та гарантії комунікації із захисником (за потреби – конфіденційно) [13, 14, 15].

Блок Е. Процесуальні запобіжники, відповідальність і відновлення.

Чи існують вбудовані запобіжники: (1) альтернативні канали подання або отримання документів у разі збоїв; (2) фіксація часу подання та доставки; (3) прозорі правила реагування на простої системи; (4) ефективні способи оскарження дій чи бездіяльності, пов'язаних із е-процесом? У цій частині важливі як національні норми (наприклад, правила моменту вручення), так і практика судів щодо застосування цих норм без формалістичного надлишку [10, 23].

Мінімальні гарантії електронного правосуддя.

Для практичного застосування Тесту пропонується **мінімальний перелік гарантій** як «нижня межа», без якої цифровий процес стає конвенційно ризиковим:

1. **Альтернативний канал доступу** (резервна процедура) у випадку недоступності ЄСІТС або об'єктивної неможливості користування (зафіксований порядок, а не ad hoc-практика).
2. **Надійна та перевірювана фіксація подання і вручення** (часова відмітка, довідка доставки, прозорі правила обчислення строків).
3. **Процедура нейтралізації наслідків технічних збоїв**: презумпція на користь прийнятності звернення, механізми поновлення строку та усунення недоліків без «карального» підходу.
4. **Повнота електронної справи**: обов'язок завантаження ключових матеріалів, протоколів, записів; відсутність «прихованих» частин, що обмежують можливість доведення своєї позиції стороною. (Цей аспект є критичним з погляду рівності сторін) [24].
5. **Доступність для вразливих груп:** необхідність розробки та запровадження для людей з інвалідністю, осіб з низькими цифровими навичками інструкцій, техпідтримка, можливість отримання документів у зрозумілій формі, неформалістичний підхід до технічних помилок.
6. **Гарантії для відеозасідань**: налагодження якісного та стабільного зв'язку, можливість бачити та чути, визначення у регламенті «перерви через технічні проблеми», підтвердження ідентифікації, участь перекладача, конфіденційність спілкування з адвокатом у кримінальних справах [14, 15, 19].
7. **Публічність і гласність у цифровому форматі**: зрозумілі правила доступу осіб до онлайн відеотрансляції судового засідання; умови трансляції або допуску; протоколи захисту

персональних даних. Орієнтиром може слугувати практика публічних трансляцій у діяльності ЄСПЛ [20].

8. **Прозора «відповідальність системи»**: публічні повідомлення про збої, журнал простоїв, рекомендації щодо дій учасників та судів, щоб не допустити непропорційних процесуальних наслідків як результату технічних проблем [25, 26].

Дорожня карта імплементації стандартів: адресні рекомендації.

Впровадження стандартів ЄСПЛ до української цифрової моделі має бути багаторівневим. Автором пропонується така пріоритизація:

Верховній Раді України необхідно:

- Уніфікувати у процесуальних кодексах «резервний режим» на випадок недоступності ЄСІТС або її окремих модулів, включно з презумпцією добросовісності сторони та процесуальним механізмом відновлення строків.
- Законодавчо деталізувати стандарти «цифрового вручення» (момент вручення, статус довідки доставки, ризики помилкових повідомлень) для мінімізації непередбачуваних обчислень строків.
- Запровадити мінімальні стандарти доступності та технічної підтримки як елемент права на суд у формі процесуального обов'язку суду, адміністратора системи, щоби цифровий розрив не трансформувався у дискримінаційний бар'єр.

Вищій раді правосуддя та Державній судовій адміністрації слід:

- Оновити та деталізувати Положення про підсистеми ЄСІТС у частині: 1) реагування на збої; 2) фіксації часу й логування; 3) стандартів технічної якості відеозв'язку; 4) мінімальних вимог до повноти електронної справи; 5) протоколів кібербезпеки й захисту персональних даних.
- Запровадити публічні SLA-показники (доступність сервісів, час реагування, регламент інформування) та щомісячну звітність про простої. Це інституційно зменшує ризик «перекладання помилок системи» на учасника провадження.

Суди та суддівське самоврядування мають:

- Сформувати узагальнення практики щодо цифрових строків, цифрового вручення та наслідків технічних збоїв. Орієнтиром для таких узагальнень виступають конвенційні критерії та підходи ЄСПЛ щодо формалізму.
- Розробити внутрішньосудові протоколи проведення відеозасідань (перевірка зв'язку, ідентифікація, порядок заявлення технічних перешкод, правила перерв та відкладення, доступ громадськості у відкритих засіданнях).
- Забезпечити реальну повноту електронної справи та доступ до аудіо-, відеозаписів (коли це допустимо), оскільки доступ до матеріалів – структурна умова ефективності захисту та рівності сторін.

Висновки

1. Електронне правосуддя є допустимим і перспективним інструментом реалізації права на суд, але лише за умови, що цифрові правила не перетворюються на непрогнозований або надмірний процесуальний бар'єр.
2. Конвенційний ризик зростає там, де організаційні дефекти системи (вручення, доступність сервісу, повнота електронної справи) перекладаються на сторону провадження як «її» процесуальна відповідальність.
3. Відеозасідання за стандартами ЄСПЛ можуть відповідати статті 6 Конвенції, якщо забезпечено ефективну участь і захист прав сторін (зокрема, комунікацію із захисником, якість зв'язку і можливість бути почутим).
4. Українські процесуальні кодекси створюють базову правову рамку ЄСІТС та електронного кабінету, але водночас формують нові «точки ризику» для строків і доступу (особливо у контексті правил вручення та обов'язковості е-комунікації для окремих суб'єктів).

5. Підзаконне регулювання (Положення ВРП) є ключовим «містком» між процесуальними нормами та технологією; саме тут мають бути сконцентровані запобіжники на випадок збоїв і технічних проблем.

6. В умовах воєнного стану цифрові інструменти є не лише модернізацією, а й частиною механізму безпеки та неперервності правосуддя, однак вони не можуть слугувати приводом для скорочення гарантій доступності та справедливості розгляду.

7. Запропонований Тест, мінімальні гарантії та дорожня карта можуть використовуватися як: 1) модель для законодавчих змін; 2) «контрольна рамка» для судової практики; 3) прикладний інструмент для оцінки конкретних кейсів цифрових бар'єрів.

Перспективи подальшого дослідження

Проведений аналіз окреслює низку проблемних питань, що залишаються поза межами цього дослідження та можуть становити самостійні напрями наукового пошуку.

По-перше, перспективним є порівняльно-правове дослідження моделей електронного правосуддя держав-членів ЄС крізь призму стандартів статті 6 Конвенції, зокрема виявлення найкращих практик щодо резервних механізмів, цифрового вручення та стандартів якості відеозв'язку з метою їх адаптації до умов України.

По-друге, окремої уваги потребує емпіричне дослідження масштабу та наслідків технічних збоїв ЄСІТС для реалізації процесуальних прав учасників провадження, зокрема кількісний та якісний аналіз відповідних судових рішень і ухвал щодо поновлення строків у зв'язку з дисфункцією системи.

По-третє, актуальним є поглиблене вивчення проблематики цифрової доступності правосуддя для вразливих груп – осіб з інвалідністю, осіб похилого віку та осіб із низьким рівнем цифрової грамотності – у контексті недискримінаційного доступу до суду як самостійного аспекту статті 6 і статті 14 Конвенції.

По-четверте, враховуючи стрімкий розвиток технологій, комплексного аналізу потребує питання сумісності зі стандартами статті 6 Конвенції застосування систем штучного інтелекту у судочинстві, зокрема інструментів автоматизованого розподілу справ, оцінювання доказів і генерування проектів судових рішень, у контексті права на незалежний і безсторонній суд.

Посилання:

1. Конституція України : Конституція України; Верховна Рада України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80.

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини): Конвенція; Рада Європи від 04.11.1950 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_004

3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/389-19

4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/1402-19

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 30.03.2020 № 540-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/540-20

6. Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо додаткових способів інформування про судові справи та проведення зборів суддів в умовах воєнного чи надзвичайного стану : Закон України від 27.07.2022 № 2461-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2461-20

7. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи : Закон України від 23.02.2024 № 3604-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/3604-20

8. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15

9. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 №1798-XII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12

10. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 №2747-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15

11. Рішення Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 № 1845/0/15-21 «Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи». URL: https://hcj.gov.ua/doc/doc/46918

12. Guide on Article 6 of the Convention – Right to a fair trial (civil limb). Updated on 31.08.2025. ECHR-KS. URL: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_6_civil_eng

13. Article 6 Criminal – Right to a fair trial (ECHR-KS). Key theme «Hearings via video link» (31.08.2025). URL: https://ks.echr.coe.int/web/echr-ks/article-6-criminal

14. Marcello Viola v. Italy (Application no. 45106/04): Judgment of 05.10.2006. HUDOC (PDF). URL: https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?filename=001-77246.pdf&id=001-77246&library=ECHR

15. Sakhnovskiy v. Russia (Application no. 21272/03): Judgment (Grand Chamber) of 02.11.2010. HUDOC (PDF). URL: https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?filename=001-101568.pdf&id=001-101568&library=ECHR

16. Vachik Karapetyan and Others v. Armenia (Applications nos. 15736/16, 24649/16, 25718/16): Judgment of 15.05.2025. URL: https://justice.pappers.fr/decision/f1b04023005beefdc04be41f54ecba6919a57fd9

17. Porojan v. the Republic of Moldova (Application no. 49546/14): Judgment of 25.09.2025. URL: https://justice.pappers.fr/decision/80810107d2d52f5743ced48f9809cf2b67a071a2

18. Videoconferencing in judicial proceedings (CEPEJ). URL: https://www.coe.int/en/web/cepej/videoconferencing-in-judicial-proceedings

19. Guidelines on electronic court filing (e-filing) and digitalisation of courts : CEPEJ(2021)15, 09.12.2021. URL: https://rm.coe.int/cepej-2021-15-en-e-filing-guidelines-digitalisation-courts/1680a4cf87

20. Webcasts of hearings (ECHR). URL: https://www.echr.coe.int/en/recent-webcasts

21. Верховний Суд. Особливості здійснення правосуддя на території, на якій введено воєнний стан (повідомлення від 04.03.2022). URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1261727/

22. Верховний Суд. Правосуддя в дистанційному режимі забезпечує право учасників судових засідань на захист від загроз (публікація від 29.07.2022). URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1301262/

23. Постанова Верховного Суду від 08.02.2024 у справі № 480/8341/22. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/rishennya_obedn_palati/2024_02_08_480_8341_22

24. Національна асоціація адвокатів України. Доступ до матеріалів справи в електронному суді: гарантії та виклики (12.06.2025). URL: https://unba.org.ua/publications/print/10408-dostup-do-materialiv-spravi-v-elektronnomu-sudi-garantii-ta-vikliki.html

25. Верховний Суд. Інформує про відновлення сервісу приймання процесуальних документів, що направлені через підсистему «Електронний суд» (23.06.2025). URL: https://court.gov.ua/press/news/1833867/

26. Верховний Суд. Інформує про відновлення сервісу відправки процесуальних документів до електронних кабінетів підсистеми «Електронний суд» (08.07.2025). URL: https://court.gov.ua/press/news/1842850/

Статтю було подано	30.03.2026	The article was submitted
Статтю було доопрацьовано	14.05.2026	The article has been revised
Статтю було прийнято	15.05.2026	The article was accepted